

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) เนื่องจากเป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปรากฏการณ์สังคมโดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งต่างจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ จึงต้องการ มุ่งศึกษาสภาพชีวิต ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ทศนคติ วิธีคิด อารมณ์ ความรู้สึก การปรับตัว การแก้ไขปัญหา การให้ความหมายตามประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกทำการศึกษา ดังนั้นการวิจัยเชิงคุณภาพจึงเหมาะสมกับคำถามการวิจัยนี้ เพราะเป็นวิธีที่วิเคราะห์ข้อมูลละเอียด มีความต่อเนื่องของช่วงเวลา สามารถนำตัวแปรด้านความรู้สึกนึกคิด จิตใจ และพฤติกรรมมนุษย์ แปลความหมายและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้

3.2. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้างนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังต่อไปนี้

3.2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) ศึกษาสภาพการจ้างงาน การใช้ชีวิต ทศนคติ และกระบวนการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติ ในชุมชนชนโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

2) ศึกษาทัศนคติ การปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติของคนไทย ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและแรงงานข้ามชาติในชุมชน และผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นในชุมชนโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ภายหลังจากมีแรงงานข้ามชาติเข้ามาอยู่อาศัยภายในชุมชน

3.2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาได้แก่ ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

3.2.3 ขอบเขตด้านกลุ่มประชากรประกอบด้วย

ก) แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า ในพื้นที่ ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 25 คน ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่เป็นระยะเวลาตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป

ข) คนไทยในชุมชน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 30 คน

3.2.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ศึกษาชีวิตแรงงานข้ามชาติในช่วงเวลา 3 ปี (2547-2550) เนื่องจากการเข้ามาทำงานในชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ของแรงงานข้ามชาติ เริ่มมีจำนวนมาตั้งแต่ ปี 2547 เป็นต้นมา

3.3 หน่วยการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลระดับบุคคลและชุมชน โดยเก็บข้อมูลระดับบุคคลเพื่อนำไปเป็นข้อมูลสรุปของกลุ่มและชุมชน เป็นการเก็บข้อมูลจากบุคคลแต่ละรายตามกลุ่มเป้าหมายที่ได้ระบุไว้ในขอบเขตการศึกษา เพื่อนำ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างเหล่านั้นแต่ละรายมาวิเคราะห์ข้อมูล และแปรผลเพื่อบรรยาย และสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการศึกษา

3.4 การเก็บข้อมูล

3.4.1 แหล่งข้อมูล

ก) ข้อมูลจากเอกสาร เช่นรายงานสถิติของกระทรวงแรงงาน รายงานประจำปีของกระทรวงแรงงาน แถบบันทึกเสียง วีดิทัศน์ ฯลฯ ของกระทรวงแรงงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้ง เอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย และ เอกสารทางด้านนโยบายของรัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ข) ข้อมูลจากบุคคล ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า และข้อมูลจากคนไทยในชุมชน

ค) ข้อมูลจากการสังเกตพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัย มุ่งความสนใจการทำความเข้าใจในลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ลักษณะทางวัฒนธรรมประเพณีในพื้นที่นั้นๆ การนับถือศาสนาของคนในพื้นที่ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและทัศนคติต่อแรงงานข้ามชาติอย่างไร

3.4.2 วิธีการเก็บข้อมูล

ก) การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยการกำหนดแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ จะมีลักษณะยืดหยุ่นคือมีแนวคำถามที่เป็นประเด็นหลักที่สำคัญ

เอาไว้ ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามสถานการณ์โดยยังคงรักษาแนวคำถามตามประเด็นหลักไว้ได้ โดยสาเหตุที่ต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบนี้เพราะในบางสถานการณ์ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะไม่สะดวกที่จะตอบคำถามบางคำถามผู้วิจัยจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนคำถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการโดยการสัมภาษณ์นั้นมีรายละเอียดดังนี้

- สัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าจำนวน 25 ราย ที่ทำงานหรืออาศัยอยู่ในชุมชน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากพื้นที่ตำบลโคกขามมีแรงงานข้ามชาติเข้ามาพักอาศัยอยู่โดยการเช่าหอพักภายในชุมชน และพักอยู่ในที่พักที่ทางสถานประกอบการจัดให้ ซึ่งมีจำนวนแรงงานข้ามชาติประมาณ 20,000 คน¹ โดยแรงงานข้ามชาติทั้ง 25 คนที่ผู้ศึกษาจะทำการศึกษานั้น ผู้ศึกษาจะสัมภาษณ์โดยการเลือกแรงงานข้ามชาติที่พักอาศัยหรือทำงานที่อยู่ในชุมชนต่างๆของตำบลโคกขาม โดยทำการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติในเรื่องทั่วไป 20 คน และสัมภาษณ์เชิงลึก 5 คน โดยการเลือกแรงงานข้ามชาติจำนวน 25 คน เพื่อสัมภาษณ์นั้นจะเลือกแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่ยินดีให้ข้อมูล พูดและฟังภาษาไทยได้เข้าใจ เป็นผู้นำครอบครัว (ในกรณีที่มีครอบครัวแล้วและอยู่ด้วยกันในพื้นที่ศึกษา) เพื่อจะได้ถามข้อมูลของบุคคลอื่นในครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง

- สัมภาษณ์คนไทยจำนวน 30 ราย ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ตำบลโคกขามมีประชากรประมาณ 17,142 คน² ซึ่งการเลือกสัมภาษณ์คนไทยดังกล่าวจะเลือกจากประชากรที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเข้ามาอยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

- 1) เจ้าหน้าที่ตำรวจ
- 2) เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข
- 3) กำนันและผู้ใหญ่บ้าน

¹ สถานีตำรวจภูธร ตำบลโคกขาม (ออนไลน์). 2549. สืบค้นจาก: <http://www.kokam.police7.go.th>. {เข้าถึงข้อมูลวันที่ 1 พฤษภาคม 2549}

² ข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: รายงานสถิติจำนวนประชากร และบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2549 (ออนไลน์). 2549. สืบค้นจาก: http://www.dopa.go.th/xstat/p4974_01.html {เข้าถึงข้อมูลวันที่ 17 พฤษภาคม 2550}

4) เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) จากเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน และเจ้าหน้าที่มูลนิธิรักไทย

5) เจ้าของกิจการที่มีการจ้างแรงงานข้ามชาติ

6) เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด

7) คนไทยทั่วไปในพื้นที่ ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่อาศัยภายในชุมชน ที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในด้านการอยู่ร่วมกันภายในชุมชนเดียวกันและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เช่น เจ้าของร้านค้าภายในชุมชน เจ้าของกิจการหอพัก คนขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง ร้านเสริมสวย พระภิกษุในศาสนาพุทธ หรือ พระของศาสนาอื่นๆ ที่แรงงานข้ามชาติเดินทางไปใช้บริการศาสนสถาน เพื่อปฏิบัติธรรม หรือกิจอื่นๆ

ข) การสังเกตพฤติกรรม เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกถูกรบกวนจากผู้ถูกสังเกต และเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามตามความเป็นจริงหรือไม่ รวมทั้งสามารถเก็บข้อมูลได้ในระยะเวลาที่สั้นแต่สามารถสังเกตได้บ่อยตามที่ผู้วิจัยสะดวกในเรื่องของเวลาและงบประมาณ โดยจะสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาที่ได้ระบุไว้ข้างต้น ซึ่งวิธีการสังเกตนั้นผู้วิจัยจะทำการสังเกตโดยการเข้าไปอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลาหนึ่ง แสดงตัวเป็นผู้วิจัย เข้าไปแนะนำตัวต่อกลุ่มเป้าหมาย และสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น

ค) การจดบันทึก การวางแผนของพื้นที่ที่ทำการศึกษา บริเวณรอบสถานที่ประกอบการและที่พักที่แรงงานข้ามชาติอยู่อาศัย เพื่อใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลเชิงคุณลักษณะวิเคราะห์ร่วมกัน

ง) ศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) จากเอกสารต่าง ๆ ตำราวิชาการและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่เป็นข้อมูลที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้เก็บรวบรวมไว้แล้ว เช่น สถิติการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติ สถิติการจ้างงาน เป็นต้น จากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมการจัดหางาน สำนักงานจัดหางานจังหวัด องค์กรพัฒนาเอกชนภายในประเทศ และองค์กรเอกชนระหว่างประเทศ เป็นต้น

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.5.1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยวิธีสัมภาษณ์รายบุคคล (Individual interview)

3.5.2 อุปกรณ์บันทึกเสียง

3.5.3 กล้องถ่ายภาพ

3.5.4 แผนที่ตำบลโคกขาม

3.5.5 เครื่องบอกพิกัดภาคพื้นดิน (GPS: Global Positioning System)

3.6 แผนการศึกษา

การศึกษาค้างนี้มีการวางแผนการศึกษาเพื่อให้การศึกษาบรรลุเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การทบทวนวรรณกรรม และการเขียนเค้าโครงการวิจัย ระหว่าง มกราคม-พฤศจิกายน 2549
- 2) เสนอเค้าโครงการวิจัย วันที่ 25 ธันวาคม 2549
- 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์และการสังเกต ระหว่าง มกราคม-ตุลาคม 2550
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัย ระหว่าง ตุลาคม-ธันวาคม 2550
- 5) เสนอผลการศึกษา 19 ธันวาคม 2550
- 6) แก้ไขและปรับปรุงวิทยานิพนธ์ ระหว่าง มกราคม-กุมภาพันธ์ 2551

3.7 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อความหมาย ตีความ เพื่อวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ในเรื่องที่วิจัย ผู้วิจัยจะเริ่มวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยการรวบรวมและจัดกลุ่มของคำให้สัมภาษณ์ตามประเด็นคำถาม และวิเคราะห์ข้อมูลตามคำถามที่ตั้ง เพื่อวิเคราะห์ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามี ทักษะ วิธีคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ต่อกันอย่างไรระหว่างแรงงานข้ามชาติและคนไทยในชุมชน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆเหล่านั้น ได้วิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงาน (Human Rights and Labour Rights) แนวคิดความเป็นคนชายขอบ (Marginalization) เพื่อตอบคำถามการศึกษาและเล่าเรื่องราวชีวิตแรงงานข้ามชาติในชุมชน ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร